

ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ІНСТИТУТ

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ
ПРИСКОРЕННЯ ПРОЦЕСІВ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ РЕГІОНУ**

КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ

Кременчук
Видавець ІІІ Щербатих О.В.
2013

УДК 30+330.111.66+37.013.42

ББК 65

Т 30

Рецензенти:

Тян Рево Борисович - доктор економічних наук, доктор технічних наук,
професор

Маслак Ольга Іванівна - доктор економічних наук, професор,
академік Академії економічних наук України

Коломицева Олена Віталіївна - доктор економічних наук, доцент

*Рекомендовано до друку вченою радою Кременчуцького інституту
Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля
(протокол №4 від 26 грудня 2012 року)*

*Автори вміщених матеріалів висловлюють свою думку, яка не завжди
збігається з позицією редакції. За зміст матеріалів відповідальність
несуть автори.*

Т 30 **Теоретико-методологічні засади прискорення процесів соціально-економічного розвитку регіону** : колективна монографія / За заг. ред. П.І. Сокурєнка. – Кременчук : ПП Щербатих, 2013. – 460 с.

ISBN 978-617-639-023-7

У монографії висвітлені сучасні підходи до процесів соціально-економічного розвитку регіону, обґрунтовано соціальні, економічні, фінансові, освітні засади регіонального розвитку.

Колективна монографія підготовлена в світлі комплексної теми дослідження «Методологічне забезпечення прискорення соціально-економічного розвитку Кременчуцького біосферного регіону» (№ 0108U004531, 2008-2012 рр.) і розрахована на широке коло науковців, державних управлінців, політиків, викладачів та студентів.

УДК 30+330.111.66+37.013.42

ББК 65

ISBN 978-617-639-023-7

© Кременчуцький інститут
Дніпропетровського університету
імені Альфреда Нобеля

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

РОЗДІЛ 1. СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

1.1. Концептуально-аналітична система компетенцій формування інноваційного росту інтелектуального потенціалу

Ткаченко Володимир Андрійович, доктор економічних наук, професор, Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

1.2. Емпіричне узагальнення можливостей модернізації освітньої системи на засадах профілізації навчання в умовах біосферного регіону

Самодригін Анатолій Петрович, доктор педагогічних наук, доцент, Кременчуцький інститут Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

Сокурєнко Петро Іванович, кандидат економічних наук, доцент, академік Академії економічних наук України, директор Кременчуцького інституту Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

1.3. Можливості верифікації продуктивності допрофесійної підготовки у регіоні

Москалик Геннадій Федорович, кандидат філософських наук, доцент, Кременчуцький інститут Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІЧНІ Й ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

2.1. Дослідження методів оцінки вартості підприємства (інвестиційний аспект)

Караван Наталія Анатоліївна, кандидат економічних наук, доцент, Дніпродзержинський державний технічний університет

2.2. Планування і прогнозування діяльності підприємства в сучасних умовах

Кришан Олексій Федорович, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та банківської справи, Кременчуцький інститут Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

2.3. Регіональні аспекти інвестиційної поведінки

Заволока Юлія Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та банківської справи, Кременчуцький інститут Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

2.4. Управлінське обґрунтування проведення організаційних змін на машинобудівному підприємстві

Македон В'ячеслав Владиславович, кандидат економічних наук, доцент, Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

Чернявська Ірина Михайлівна, асистент кафедри економіки і організації виробництва, Дніпродзержинський державний технічний університет

2.5. Формування і здійснення управління витратами на промислового підприємстві

Лисенко Юлія Валеріївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємства, ОКВНЗ «Інститут підприємництва «Стратегія»»

2.6. Ефективність розвитку підприємств: зміст категорій та методика дослідження

Меняйлова Галина Євгенівна, доцент кафедри менеджменту, ПВНЗ «Кременчуцький університет економіки, інформаційних технологій і управління»

2.7. Формування оптимальної цільової структури капіталу підприємства

Івко Андрій Володимирович, старший викладач кафедри фінансів та банківської справи, Кременчуцький інститут Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

2.8. Альтернативні стратегії розвитку фермерських господарств рослинницької галузі: регіональний аспект

Олексієнко Антоніна Олександрівна, старший викладач, ПВНЗ «Кіровоградський інститут регіонального управління та економіки»

2.9. Правові основи створення інтегрованих структур в Україні в статусі ТНК

Косарєв В'ячеслав Михайлович, кандидат технічних наук, професор Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

2.10. Концептуальні підходи до створення вітчизняних ТНК

Контурова Світлана Михайлівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки та економічної теорії, Кременчуцького інституту Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

2.11. Дуалізм впливу домінуючих підприємств на рівень життя в регіоні

Перваков Олексій Сергійович, старший викладач кафедри маркетингу, Кременчуцький інститут Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

РОЗДІЛ 3. ПРОЕКТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО СУПРОВОДУ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

3.1. Проблеми та напрями інвестиційно-інноваційного розвитку машинобудівних підприємств Полтавської області

Бившева Вікторія Михайлівна, старший викладач кафедри економіки підприємства, Кременчуцький інститут Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

Овіщенко Олена Едуардівна, старший викладач кафедри економіки підприємства, Кременчуцький інститут Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

Шацкіх Наталя Григорівна, старший викладач кафедри економіки підприємства, Кременчуцький інститут Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

3.2. Формування та розвиток логістичної концепції управління підприємством

Яременко Володимир Анатолійович, кандидат економічних наук, доцент, Кременчуцький інститут Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

3.3. Напрямки формування і реалізації конкурентної стратегії виробництва твердосплавної продукції

Арістаров Євгеній Миколайович, кандидат технічних наук, доцент, Кременчуцький інститут Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

Щербина Іван Миколайович, кандидат технічних наук, доцент, Кременчуцький інститут Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

3.4. Стратегічне управління формуванням та використанням інтелектуального капіталу на підприємствах та організаціях України

Циба Тетяна Євгенівна, кандидат економічних наук, доцент, Кременчуцький інститут Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

Валіков Володимир Павлович, кандидат економічних наук, доцент, Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

3.5. Інвестиційна безпека в системі інвестиційного потенціалу території

Гордіснюк Віта Павлівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту, ДВНЗ "Українська академія банківської справи Національного банку України", м. Суми

3.6. Оптимізація рішень системи управління митного органу з урахуванням ризику

Ващенко Любов Володимирівна, аспірант Академії митної служби України

3.7. Енергозбереження за рахунок використання надпотужних акумуляторів

Макаренко Віктор Григорович, кандидат технічних наук, доцент кафедри економіки підприємства, Кременчуцький інститут Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

Сідненко Марина Вікторівна, старший викладач кафедри міжнародної економіки та економічної теорії, Кременчуцький інститут Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

Сідненко Михайло Олегович, студент гр. ЕМС-41, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

3.8. Удосконалення управління процесами зайнятості в Україні

Слябко Яна Яківна, кандидат соціологічних наук, доцент кафедри економіки підприємства, ОКВНЗ «Інститут підприємництва «Стратегія»

3.10. Кластеризація регіональної економіки - шлях до підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного процесу в Україні

Курбанов Курбан Рамазанович, доктор технічних наук, професор, Кременчуцький льотний коледж Національного авіаційного університету

Пушкар Олена Іванівна, кандидат економічних наук, Кременчуцький льотний коледж Національного авіаційного університету

РОЗДІЛ 4. СИСТЕМА ФІНАНСОВОГО ТА БАНКІВСЬКОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

4.1. Поточна та прогнозна бюджетозабезпеченість розвитку регіону

Макаренко Михайло Ілліч, доктор економічних наук, професор, ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України», м. Суми

Квачан Ольга Сергіївна, асистент кафедри міжнародної економіки, ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України», м. Суми

4.2. Необхідність зміцнення ресурсної бази та підвищення ролі комерційних банків в сучасних умовах господарювання України

Болгар Тетяна Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент, Кременчуцький інститут Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

4.3. Сучасні проблеми фінансового забезпечення переробних підприємств АПК

Гюсвий Валентин Григорович, кандидат економічних наук, доцент, Кременчуцький інститут Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

Меняйлова Галина Євгеніївна, доцент кафедри менеджменту, ПВНЗ «Кременчуцький університет економіки, інформаційних технологій і управління»

4.4. Розвиток методичних підходів до управління проблемними кредитами банків

Крухмаль Олена Валентинівна, кандидат економічних наук, доцент, ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України», м. Суми

Криклій Олена Анатоліївна, кандидат економічних наук, доцент, ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України», м. Суми

- 4.5. Роль кредитної політики банків у механізмі кредитного забезпечення**
Криклій Олена Анатоліївна, кандидат економічних наук, доцент,
ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку
України», м. Суми
Крухмаль Олена Валентинівна, кандидат економічних наук,
доцент, ДВНЗ «Українська академія банківської справи
Національного банку України», м. Суми
- 4.6. Ціноутворення на процентні банківські продукти як основа економічного розвитку та ефективного функціонування банків**
Криклій Олена Анатоліївна, кандидат економічних наук, доцент,
ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку
України», м. Суми
Павленко Людмила Дмитрівна, асистент, ДВНЗ «Українська
академія банківської справи Національного банку України», м. Суми
- 4.7. Індикатори фінансової безпеки банківської діяльності: макро- та мікроекономічний рівні**
Пестовська Зоя Станіславівна, старший викладач кафедри фінансів
та банківської справи, Дніпропетровський університет імені
Альфреда Нобеля
- 4.8. Аналіз капіталу банків України**
Лактіонова Людмила Олександрівна, старший викладач кафедри
фінансів та кредиту, Кременчуцький національний університет імені
Михайла Остроградського
Беспарточна Олена Іванівна, асистент кафедри фінансів та
кредиту, Кременчуцький національний університет імені Михайла
Остроградського
- 4.9. Фінансовий механізм регулювання виробництва та споживання продукції органічного землеробства (екологічно чистої): регіональний аспект**
Олійник Анатолій Анатолійович, аспірант, Кіровоградський
національний технічний університет
- 4.10. Управління фінансовою складовою економічної системи регіону**
Харитон Ірина Юріївна, асистент кафедри фінансів та банківської
справи, Кременчуцький інститут Дніпропетровського університету
імені Альфреда Нобеля
- 4.11. Фінансове, правове та інформаційне забезпечення соціально спрямованого інноваційного розвитку регіону (на прикладі Полтавської області)**
Терещенко Володимир Леонідович, кандидат фізико-
математичних наук, доцент, Кременчуцький інститут
Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля
Терещенко Любов Павлівна, асистент кафедри інформаційно
управляючих систем, Кременчуцький національний університет імені
Михайла Остроградського

4.4. Розвиток методичних підходів до управління проблемними кредитами банків

Забезпечення якості кредитного портфеля банків набуває особливого значення в умовах, коли наслідки світової фінансової та економічної кризи в Україні призвели до суттєвого погіршення кредитоспроможності позичальників. Проблема поглиблюється недосконалим внутрішньобанківським управлінням кредитними ризиками. Наслідком цього є

суттєве погіршення якості кредитних портфелів, що не лише ускладнює кредитну діяльність банків, а й негативно впливає на їх фінансову стійкість, конкурентоспроможність та довіру до банківської системи країни, адже портфель проблемних кредитів банків є одним з показників фінансової стійкості банківської системи. Крім зазначеного вище, наявність значної частки проблемних кредитів зменшує кредитний потенціал банків та, відповідно, можливість банків з кредитного забезпечення суб'єктів господарювання.

Зважаючи на зазначене вище, важливим для зростання ролі кредитної складової у фінансовому забезпеченні суб'єктів господарювання є удосконалення роботи банків з проблемної заборгованості як превентивного, так і реактивного характеру.

Вагомий внесок у дослідження підходів до управління проблемними кредитами належить таким науковцям, як: О.В. Барановський, В.С. Голуб, А.М. Мороз, В.А. Алексійчук, В.С. Андрійчук, Л.О. Коваленко, В.І. Логвиненко, А.С. Васюренко, І.І. Кириленко, В.І. Міщенко та ін. Окремі аспекти попередження та розробки заходів щодо повернення проблемних кредитів розроблялись у роботах К.М. Д'яконова, С.А. Ільєсова, А.П. Казарцева, В.І. Крилової, О.О. Мар'їна, О.С. Любунь, Л.Д. Примостки, В.Д. Снежко, І.В. Сала. Але, незважаючи на отримані наукові результати зазначених вище та інших науковців, не вирішеними залишаються багато питань у цій сфері, зокрема, не з'ясовано остаточно сутність поняття «проблемні кредити» та не систематизовано їх види; не сформовано фактори, що обумовлюють появу проблемних кредитів та свідчать про можливість їх виникнення на різних етапах кредитного процесу; відсутній структурований план дій банків щодо роботи з проблемними кредитами.

Тому необхідним є узагальнення теоретичних підходів й практичного досвіду управління проблемними кредитами банків, в тому числі, в умовах економічної нестабільності, що дозволить удосконалити механізм превентивного та реактивного управління проблемними кредитами, та, в кінцевому підсумку, мінімізує їх негативний вплив на кредитний потенціал банків.

Метою дослідження є розвиток методичного забезпечення управління проблемними кредитами банків з поділом на превентивну та реактивну частини.

Кредитний ризик є одним з найбільш значущих для банків, що реалізується у вигляді дефолту або відмови позичальника від виконання своїх зобов'язань, виражається у простроченні погашення основного боргу та платежів за ним або неповерненні кредиту. Поява проблемних кредитів є наслідком реалізації кредитного ризику.

Проблемна заборгованість за кредитами в банках України залишається значною (рис. 4.4.1).

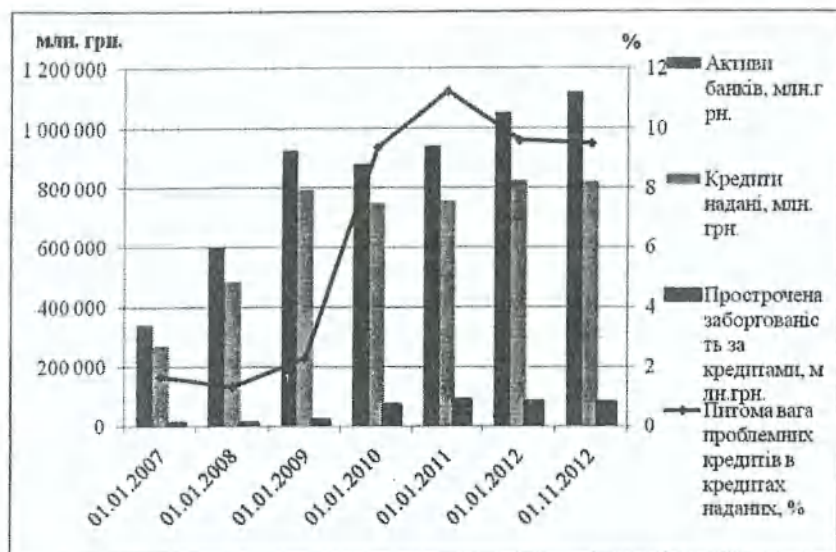

Рис. 4.4.1. Динаміка простроченої заборгованості в банках України порівняно з динамікою активів та наданих кредитів за період з 01.01. 2007 р. по 01.11. 2012 р. [складено на основі 1]

За даними НБУ, у червні 2012 року проблемна заборгованість досягла мінімуму за останні два роки і склала 75,6 млрд. грн. На кінець першого кварталу 2012 року загальний обсяг проблемних кредитів становив 79,7 млрд. грн., на 1 січня 2011 року – 83,5 млрд. грн.

Проте восени 2012 року обсяг проблемних кредитів знов почав зростати і на 1 листопада 2012 року склав 78,231 млрд. грн. або 9,5% у загальному кредитному портфелі.

Зменшення загальної суми прострочених кредитів в минулому році відбулося не за рахунок їх погашення позичальниками, а за рахунок списання частини таких кредитів за рахунок резервів («очищення балансів») та їх продажу.

За оцінками міжнародного рейтингового агентства Fitch Ratings на 01 жовтня 2012 року рівень проблемних кредитів у банках України становить близько 45-50% усіх кредитів на балансах банків. Світовий банк оцінює рівень проблемних кредитів в Україні у 41%, а рейтингове агентство Moody's – у 35% [2].

Така різниця між даними НБУ і даними міжнародних рейтингових агентств пов'язана з принциповими розбіжностями у підходах до визначення проблемних кредитів.

Отже, розвиток управління проблемною заборгованістю банку неможливий без розуміння сутності проблемних кредитів.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
РОЗДІЛ 1. СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ.....	6
1.1. Концептуально-аналітична система компетенцій формування інноваційного інтелектуального потенціалу	6
1.2. Емпіричне узагальнення можливостей модернізації освітньої системи на засадах профілізації навчання в умовах біосферного регіону.....	41
1.3. Можливості верифікації продуктивності допрофесійної підготовки у регіоні.....	103
РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІЧНІ Й ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ	119
2.1. Дослідження методів оцінки вартості підприємства (інвестиційний аспект).....	119
2.2. Планування і прогнозування діяльності підприємства в сучасних умовах	131
2.3. Регіональні аспекти інвестиційної поведінки	138
2.4. Управлінське обґрунтування проведення організаційних змін на машинобудівному підприємстві	144
2.5. Формування і здійснення управління витратами на промисловому підприємстві.....	155
2.6. Ефективність розвитку підприємств: зміст категорій та методика дослідження	161
2.7. Формування оптимальної цільової структури капіталу підприємства	167
2.8. Альтернативні стратегії розвитку фермерських господарств рослинницької галузі: регіональний аспект	173
2.9. Правові основи створення інтегрованих структур в Україні в статусі ТНК	178
2.10. Концептуальні підходи до створення вітчизняних ТНК.....	186
2.11. Дуалізм впливу домінуючих підприємств на рівень життя в регіоні... ..	192
РОЗДІЛ 3. ПРОЕКТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО СУПРОВОДУ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	199
3.1. Проблеми та напрями інвестиційно-інноваційного розвитку машинобудівних підприємств Полтавської області.....	199
3.2. Формування та розвиток логістичної концепції управління підприємством	209
3.3. Напрямки формування і реалізації конкурентної стратегії виробництва твердосплавної продукції	220
3.4. Стратегічне управління формуванням та використанням інтелектуального капіталу на підприємствах та організаціях України.....	236
3.5. Інвестиційна безпека в системі інвестиційного потенціалу території	244
3.6. Оптимізація рішень системи управління митного органу з урахуванням ризику	253
3.7. Енергозбереження за рахунок використання надпотужних акумуляторів	260
3.8. Удосконалення управління процесами зайнятості в Україні	266
3.9. Кластеризація регіональної економіки - шлях до підвищення	

ефективності інноваційно-інвестиційного процесу в Україні	272
3.10. Кластеризація регіональної економіки - шлях до підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного процесу в Україні	279
РОЗДІЛ 4. СИСТЕМА ФІНАНСОВОГО ТА БАНКІВСЬКОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ	287
4.1. Поточна та прогнозна бюджетозабезпеченість розвитку регіону	287
4.2. Необхідність зміцнення ресурсної бази та підвищення ролі комерційних банків в сучасних умовах господарювання України	296
4.3. Сучасні проблеми фінансового забезпечення переробних підприємств АПК	302
4.4. Розвиток методичних підходів до управління проблемними кредитами банків	308
4.5. Роль кредитної політики банків у механізмі кредитного забезпечення	319
4.6. Ціноутворення на процентні банківські продукти як основа економічного розвитку та ефективного функціонування банків	329
4.7. Індикатори фінансової безпеки банківської діяльності: макро- та мікроекономічний рівні	338
4.8. Аналіз капіталу банків України	347
4.9. Фінансовий механізм регулювання виробництва та споживання продукції органічного землеробства (екологічно чистої): регіональний аспект	354
4.10. Управління фінансовою складовою економічної системи регіону	359
4.11. Фінансове, правове та інформаційне забезпечення соціально спрямованого інноваційного розвитку регіону (на прикладі Полтавської області)	365
4.12. Финансовые инструменты в решении европейских проблем малого бизнеса	370
4.13. Оцінка впливу фінансової політики на рентабельність власного капіталу машинобудівних підприємств Полтавської області	379
РОЗДІЛ 5. ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ РЕГІОНУ	389
5.1. Методичні аспекти формування облікової політики	389
5.2. Тенденції трансформування інформаційної бухгалтерської системи в комп'ютерному середовищі	398
5.3. Управлінський облік в системі управління фінансовими результатами сільськогосподарських формувань	404
5.4. Формування системи обліково-аналітичного забезпечення інноваційної діяльності	410
5.5. Роль системного підходу в обліку та аналізі фінансових інвестицій промислових підприємств Кременчуцького регіону	416
5.6. Напрями удосконалення обліку ремонтів основних засобів підприємств водопостачання та водовідведення ЖКГ	422
5.7. Теоретичні аспекти обліку нематеріальних активів	429
5.8. Організація аналітичних процедур на регіональних підприємствах з виробництва будівельних матеріалів	434
5.9. Впровадження контролінгу на підприємстві: теоретичні основи та практичні аспекти	442
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	451